

Врз основа на член 27 став (1) од Законот за здравствената заштита („Службен весник на Република Македонија“ број 43/12, 145/12 и 87/13), министерот за здравство донесе

У П А Т С Т В О

ЗА ПРАКТИКУВАЊЕ НА МЕДИЦИНА ЗАСНОВАНА НА ДОКАЗИ ПРИ ПРИМЕНА НА ДИЈАГНОСТИЧКИ ТЕСТОВИ ВО ДЕРМАТОЛОГИЈАТА

Член 1

Со ова упатство се пропишува практикувањето на медицина заснована на докази при изведување на дијагностички тестови во дерматологијата.

Член 2

Начинот на изведување на дијагностички тестови во дерматологијата е даден во прилог, кој е составен дел на ова упатство.

Член 3

Здравствените работници и здравствените соработници ја вршат здравствената дејност на изведување на дијагностички тестови во дерматологијата по правило согласно ова упатство.

По исклучок од став 1 на овој член, во поединечни случаи по оценка на докторот може да се отстапи од одредбите на ова упатство, со соодветно писмено образложение за причините и потребата за отстапување и со проценка за натамошниот тек на изведување на дијагностичките тестови, при што од страна на докторот тоа соодветно се документира во писмена форма во медицинското досие на пациентот.

Член 4

Ова упатство влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 07-9559/2
30 ноември 2013 година
Скопје

МИНИСТЕР
Никола Тодоров

ДИЈАГНОСТИЧКИ ТЕСТОВИ ВО ДЕРМАТОЛОГИЈАТА

МЗД Упатство
4.6.2010

- Основни правила
- Кожни prick тестови
- Patch тестови
- Фототестови
- Специјални тестови кај уртикарија
- Дозно провокационен тест (ДПТ)
- Кој ги прави тестовите?
- Поврзани докази

ОСНОВНИ ПРАВИЛА

- Кожните prick тестови (КПТ): базични иследувања кај атопискиот дерматит и алергија на храна кај деца и кај возрасни.
- Patch тестови: при сомнеж за контактна уртикарија од одложен тип.
- Фототестови: при сомнеж за фото-индуциран дерматит.
- Дозно провокациски тестови: важни иследувања во евалуацијата на алергија на основна храна кај децата.

КОЖНИ PRICK ТЕСТОВИ

- Најчесто се користат стандардни инхалативни и нутритивни серии.
- Антихистамините треба да се прекинат 3-5 дена пред тестирањето. Мали количини системски кортикостероиди (на пр. преднизолон 20 мг, земен преку уста или помалку дневно кај возрасните) нема влијание на резултатот од тестирањето.

Индикации

- Кај деца, КПТ се индицирани кај тешка форма дерматит или кај пациенти со акутно егзацербирачки дерматит кој не дал одговор на терапија со елиминација на вообичаените нутритивни алергени и соодветниот дерматолошки третман.
- Кај возрасни, тешка форма или дерматит кој се јавил спонтано.
- Резултатите од КПТ може да дадат информации за детекција на клинички значајните алергии.
- Индикации за КПТ се и контактната уртикарија, протеинскиот контактен дерматит и сомневањето за I тип алергиски реакции на локални анестетици. Природниот гумен латекс, животните и брашното се најчести причини за имунолошката контактна уртикарија и протеинскиот контактен дерматит.

PATCH ТЕСТОВИ

- Претставуваат дијагностички тестови за одложен тип на контактна алергија.
- Стандардните серија patch тестови (ПТ) обично вклучува 20-30 хемикалии. Со тоа се покриваат 70-80% од сите контактни алергии. Достапни се и други тест серии, како на пр. серии за кондиционери и козметика, пластика, лепаци, акрилни смоли, хемикалии кои се користат во обликување на косата, дентални продукти, итн. Исто така, можат да се користат и хемикалии кои ги обезбедил пациентот/пациентката.
  - Како ретка причина кај рефракторните егземи секогаш треба да се има на ум можната алергија на кортикостероиди.

- Finn Chamber® или Scanpor®-систем (Epitest Ltd, Tuusula, Finland) за изведување на patch тестовите е златен стандард кој се користи во најмногу земји. Алергените, обично, се мешаат со бел петролеум гел или вода. Исто така, може да се користи TRUE™ (Pharmacia, Uppsala, Sweden) тест, базиран на гел и различни други комори. Тестовите, обично, се фиксираат на кожата од горниот дел на грбот во текот на 48 часа.
- Земајќи предвид дека иритацијата е најизразена на денот на отстранување на коморите, а алергиската реакција по 3 дена, се препорачува читање на резултатите во две времиња, со цел да се направи разлика помеѓу реакцијата на иритација и на алергиската реакција.
- Антихистамините не интерферираат со patch тестирањето, но системските кортикостероиди можат да ги ослабат реакциите.
- Се прават фото-patch тестови при сомневање за фотоалергиски или за фототоксични реакции. Тестовите се аплицираат на истиот начин како и обичните patch тестови, но со двојни сетови од лепенки. По 24- часовна оклузија, тест лепенките се отстрануваат и едната серија се озрачува со УВА зраци, 5-20 J/cm². Резултатите се читаат 2-5 дена по апликацијата. Тестот се користи за нормални контактни алергии и фотоалергии од токсично или од алергиско потекло.

ФОТОТЕСТОВИ

- Суспектната фотосензитивност е главна индикација за фототестирање. Фототестовите се прават одвоено со УВБ и УВА зраци или подобро со употреба на неколку бранови должини на УВБ и УВА зраци. УВ-индуцираната уртикарија се забележува 10-30 минути по ирадијацијата, а егземот за 1-3 дена.
- При полиморфна светлосна ерупција, истото место на кожата се зрачи во текот на 3-5 последователни денови и тестот се евалуира наредните 5-7 дена.

СПЕЦИЈАЛНИ ТЕСТОВИ ПРИ УРТИКАРИЈА

Дермографизам

- Кожата на грбот силно се загребува со тапиот крај на пенкалото и се чека 15-20 минути. Нормална реакција претставува благо црвенило кое исчезнува за неколку минути. 5% од луѓето реагираат со уртики. Ако дијаметарот на уртиката не ја преминува широчината на пенкалото, пациентот обично нема дермографизам. При симптоматски дермографизам, уртиката е поширока од повлечената линија и можат да се видат псевдоподи. Системските или локалните антихистамини ја елиминираат позитивната реакција, за разлика од системските или топични стероиди.

Тест за уртикарија на студ

- Тестот може да се изведува или со коцки мраз или со студена вода (7°C). Коцките од мраз се ставаат во пластични вреќички и се фиксираат на кожата на раката во траење од 1-10 минути. Уртиките се јавуваат кога кожата се затоплува. Тестовите со студена вода се сигурни. При уртикаријата на студ која е ограничена на одредени делови, тестот може да биде негативен на раката, но позитивен на симптоматските делови на кои е изразена реакцијата.

Тест за уртикарија на топло

- Тестот со епрувета со топла вода на 42°C се поставува на кожата на раката во траење од 5-10 минути. Алтернативно, раката може да се потопи во топла вода (42°C) во текот на 5-10 минути. Во позитивните случаи, уртиките се појавуваат во текот на затоплувањето.

Холинергична уртикарија

- Вежба при која потта на пациентот продуцира нежни уртики на трупот.

ПРОВОКАЦИСКИ ТЕСТОВИ

Сингл отворен апликациски тест

- При контактната уртикарија и протеинскиот контактен дерматит, суспектниот агенс се нанесува и нежно се втрива на кожата на површина од 5x5 до 10x10 cm, подобро на местото на претходно афицираната кожа. Резултатот се чита по 15-30 минути, а по можност и по 24 часа.

Повторен отворен апликациски тест, ПОАТ

- Мала количина од суспектниот материјал се нанесува двапати дневно во текот на 7 дена во пределот на антекубиталната јама. Кај позитивните случаи ќе се појави дерматит за 2-4 дена.

Тест на употреба

- Суспектниот продукт се употребува како и нормално во текот на 1 месец. Одговорот се проверува неделно.

Орален провокационен тест

- Кај медикаментозната хиперсензитивност, атопискиот дерматит и понекогаш кај уртикаријата, суспектните медикаменти/храна се даваат перорално на двојно слеп начин. Првата доза треба да биде толку мала за да не се појават сериозни последици.
- Суспектна алергија на храна кај децата: во случај да постои сомнеж дека симптомите се предизвикани од хранливи продукти кои се есенцијални во исхраната или се очекува појава на силна реакција, оралниот провокациски тест се изведува под супервизија по период на невнесување на сомнителната храна. При тестирање кај пациенти со благи симптоми, предизвикани од помалку есенцијални хранителни продукти, доволно е оралниот провокациски тест да се изведе во домашни услови.

Супкутан провокациски тест

- Супкутаната провокација специјално се користи во дијагностицирање на алергија на локални анестетици: пример, 0.5-1 мл од сомнителниот анестетик се инјектира супкутано. Резултатите се читаат по 1 час, а ако е потребно, понекогаш по 24 часа.

КОЈ ГИ ИЗВЕДУВА ТЕСТОВИТЕ?

- При дерматолошки индикации, кожните тестови како prick, patch, photo- и photopatch тестови се прават во дерматолошки единици.
- Специјалните тестови за уртикарија (дермографизам, тестовите на студ и топло и тестовите за холинергична уртикарија) се изведуваат од страна на матичниот лекар.
- Провокационите тестови обично ги прават специјалистите.

ПОВРЗАНИ ДОКАЗИ

Authors: Heli Majamaa, Article ID: ebm00260 (013.005) © 2012 Duodecim Medical Publications Ltd

1. **EBM Guidelines, 4.06.2010, <http://www.ebm-guidelines.com>**
2. **Упатството треба да се ажурира еднаш на 4 години.**
3. **Предвидено е следно ажурирање до јуни 2014 година.**